

UUDISTUVA HÄMEENLINNA

HAUHO • HÄMEENLINNA • KALVOLA • LAMMI • RENKO • TUULOS

Hämeenlinnan kokemukset tilaaja-
tuottaja -mallista

15.02.2010

Jukka Lindberg, tilaajajohtaja, Terveysten
ja toimintakyvyn ja ikäihmisten palvelut

Hämeenlinnan kaupunki

Kunta – PARAS paikka palveluille

Kunta

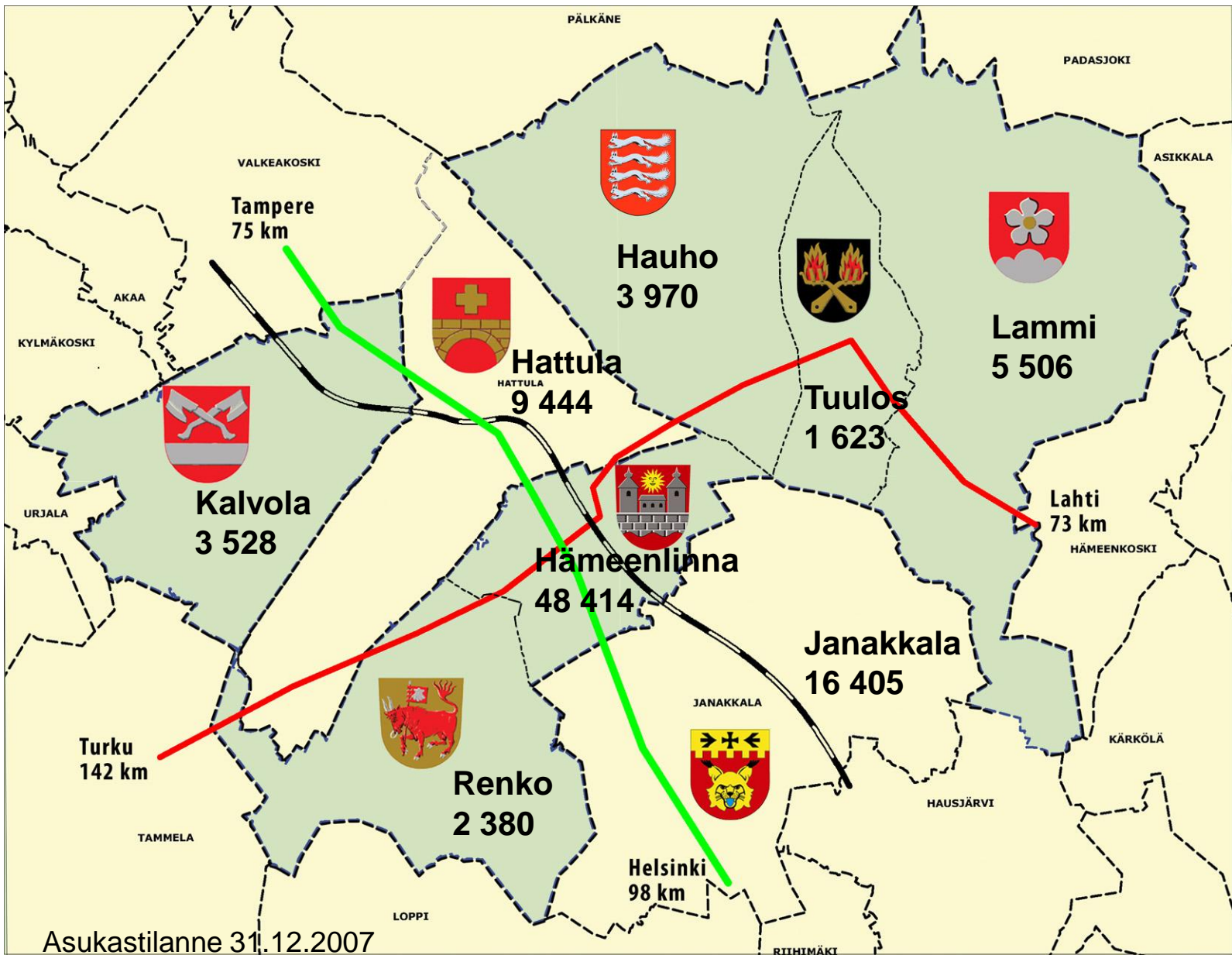
- Rahoittamisvastuu
- Järjestämisvastuu
- Toteuttamisvastuu
- Omistaminen

Kuntalainen

- Kunnan asukas (jäsen)
- Rahoittaja
- Asiakas – palveluiden käyttäjä
- Päätöksentekijä
- Omistaja

Peruskysymykset

- Kunta on kone, joka muuttaa euroja palveluiksi
- Miten tehdä se mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti?

Asukastilanne 31.12.2007

Hämeenlinnan muutoksen tavoitteet

- Tilaajan tuottajan erottaminen
- Elämänkaariajattelu
- Asiakaslähtöisyys
- Tuottavuus
- Budjettiohjauksesta sopimusohjaukseen
  - Hierarkkiset mallit
  - Markkinasuuntautuneet toimintatavat
- Monituottajamalli
  - Ei perustu laajaan ulkoistamiseen tai yksityistämiseen
  - Markkinoita hyödynnetään siellä missä niitä on/voidaan rakentaa

Rahoitusvastuu
Strategia
Omistajapolitiikka
Vaikuttavuus

Järjestämisvastuu
Hankinnat
Tilaukset

Palvelujen tuottamisen vastuu
Palvelut

Kuntalainen

Kaupunginvaltuusto
Kaupunginhallitus
Kaupunginjohto
Konsernipalvelut

Lasten ja nuorten lautakunta
Elämänlaatulautakunta
Terveystyön ja toimintakyvyn edistämisen lautakunta
Ikäihmisten lautakunta
Ympäristö- ja rakennuslautakunta
Yhdyskuntalautakunta
Maakunnallinen pelastuslautakunta

Sopimusohjaus

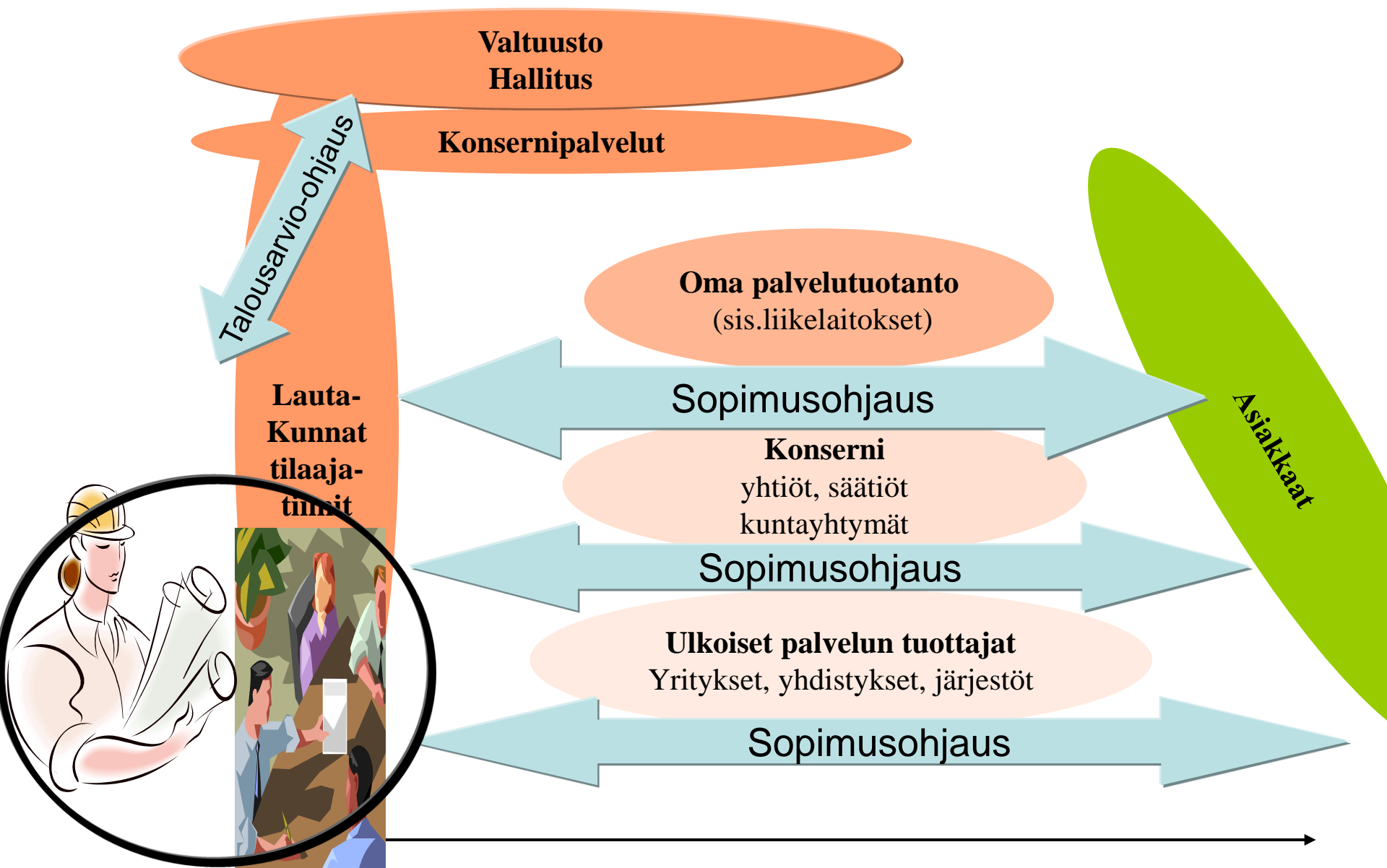
Varhaiskasvatuspalvelut
Opetuspalvelut
Lasten ja nuorten kasvua tukevat palvelut
Kulttuuripalvelut
Liikuntapalvelut
Toimintakykyä edistävät palvelut
Koti- ja asumispalvelut
Vanhusten hoivapalvelut
Maankäyttö ja ympäristö
Yhdyskuntarakenne
Palo- ja pelastustoimi
Terveyspalvelut - liikelaitos
Linnan Tilapalvelut -liikelaitos
Linnan Ateria-liikelaitos
Linnan Lomituspalvelut -liikelaitos
Ulkoinen palvelutuotanto

Keskusvaalilautak.
Tarkastuslautak.
Aluetoimikunnat.

Johtokunnat

Asukkaat ja palvelujen käyttäjät
Asukas raadit ja palautejärjestelmä

Hämeenlinnan kaupungin tilaaja-tuottaja-toimintatapa

STRATEGISEN SUUNNITTELUN ASIAKIRJAT JA NIIDEN SUHDE TOISIINSA.

Tilaajan ja tuottajien yhteistyö

Valtuusto
Hallitus

Sopimus

Lautakunnat Tilaja

- ohjaa järjestelmää
- määrittää tarjottavat palvelut
- valitsee palvelun tuottajat
- päättää hankinnoista
- rahoittaa järjestelmän ja allokoii resurssit
- valvoo järjestelmää

Tuottaja

- kehittää osaamista ja laatua
- toteuttaa toimintansa annetuilla resursseilla
- huolehtii henkilöstöstä
- huolehtii asiakassuhteesta
- sisäinen tai ulkoinen tuottaja

Kunnallis-
demokratia

Asiakas/Käyttäjä

- käyttää palvelua
- maksaa mahdollista palvelumaksua
- maksaa veroa
- antaa palautetta, ohjaa laatu-
palautteen kautta järjestelmää

Asiakas-
suhde

Lautakuntien = tilaajan tehtävät

- Strateginen suunnittelu, päämäärät ja tavoitteet
- Palvelukokonaisuuksien ja tuotteiden määrittely yhdessä tuottajien kanssa
- Tuottajien valinta, kustannusvertailut
- Kilpailutukset, sopimukset
- Tuottajan toiminnan valvonta, lopullinen vastuu palveluiden käyttäjille, vaikuttavuuden arviointi
- Järjestämisvastuu, viranomaisvastuu
- Palveluverkko- ja investointisuunnittelu
- Tilat ja tukipalvelut
- Ennaltaehkäisevän ja terveyttä edistävän toiminnan suunnittelu ja koordinaatio

Tuottajien tehtävät

- Palvelun tuottaminen palvelusopimuksen mukaan
- Palvelukokonaisuuksien ja tuotteiden määrittely yhdessä tilaajan kanssa
- Vastuu määriteltyjen palvelutuotteiden toteuttamisesta kriteerien puitteissa
- Mahdollinen alihankinta
- Asiakaspalautteen jatkuva kerääminen, asiakastiedon hyödyntäminen palveluiden kehittämisessä
- Laadusta huolehtiminen, jatkuva seuranta
- Operatiivinen suunnittelu, tulosityksikötavoitteet
- Kustannusten jatkuva seuranta ja eri tulosityksiköiden sisäinen vertailu
- Henkilöstön rekrytointi, osaamisesta ja työelämän laadusta huolehtiminen
- Tilojen ja laitteiden tehokas käyttö, muutostarpeet ajoissa tilaajille

Sopimusohjauksen onnistuminen

- ✓ Vahva luottamus
- ✓ Onnistunut tuotteistus
- ✓ Selkeät tavoitteet ja mittarit
- ✓ Kevyt hallinto
- ✓ Asiakaslähtöisyys

Palvelu- ja hankintasuunnitelman teemoja - tilaajat

- Palvelujen hankkimisen strategiset vaihtoehdot, mm. markkinoiden hyödyntäminen oikeissa tilanteissa
- Omien ja ulkoisten palvelujen vertaaminen ja eteneminen kohti kilpailutusta
- Palvelusetelit ja yksityisen hoidon tuki osana palvelujen järjestämistä
- Seudullinen ja muu kuntayhteistyö palvelujen järjestämisessä (esim. yhteistoiminta-alueet)
- Palvelujen järjestäminen kuntayhtymissä (esim. toisen asteen koulutus, erikoissairaanhoido)

Palvelu- ja hankintasuunnitelman teemoja – oma tuotanto

- Asiakaslähtöiset palveluprosessit
- Johtamisen ja esimiestyön uudistaminen
- Tuotteistus ja kustannuslaskenta kaikissa palveluissa
- Työtapojen jatkuva uudistaminen, palveluinnovaatiot, palvelukulttuuri
- Sähköiset palvelut ja muu teknologian hyödyntäminen, *käynnissä*
- Tukipalveluiden tehostaminen
  - ateriapalvelut
  - tilapalvelut
  - hankinta- varastointi- jakelu

Mallin hyötyjä

- Tilaajan kokonaisnäkemys (perinteiset sektorit ylittävä suunnittelu)
- Rakennemuutosten toteuttaminen (esim. vanhustenhuolto)
- Kustannuskehityksen hallinta
- Talouden ja toiminnan pysyminen samassa kuvassa (sopimusohjaus)
- Vastinetta rahalle (tarkemmat määrittelyt)
- Johtamisen ”työnjako” tilaajan ja tuotannon kesken
- Strategisen ja operatiivisen päätöksenteon kirkastuminen (lautakunta)
- Markkinoiden hyödyntäminen (kilpailu hinnalla, laadulla ja innovaatioilla)

Haasteita muutoksen tässä vaiheessa

- Suuri ajattelu- ja toimintatavan muutos – uudet toimintatavat hakevat muotoaan organisaation eri tasoilla
- Miten erottaa muutokseen liittyvä kipuilu mallista johtuvista tekijöistä?

Rahoitusvastuu

- Valtuusto – miten löytää strateginen päätöksenteko
- Kaupunginhallitus – laaja toimintakenttä
- Konsernipalveluiden uusi rooli

Järjestämisvastuu

- Lautakunnat – tilaajan rooli, operatiivisesta irtautuminen
- Tilaajavirkamiehet – tilaajan roolin omaksuminen, monituottajamallin ja sopimusohjauksen taidot
- Monopoli-asemassa olevien tuottajien ohjaus

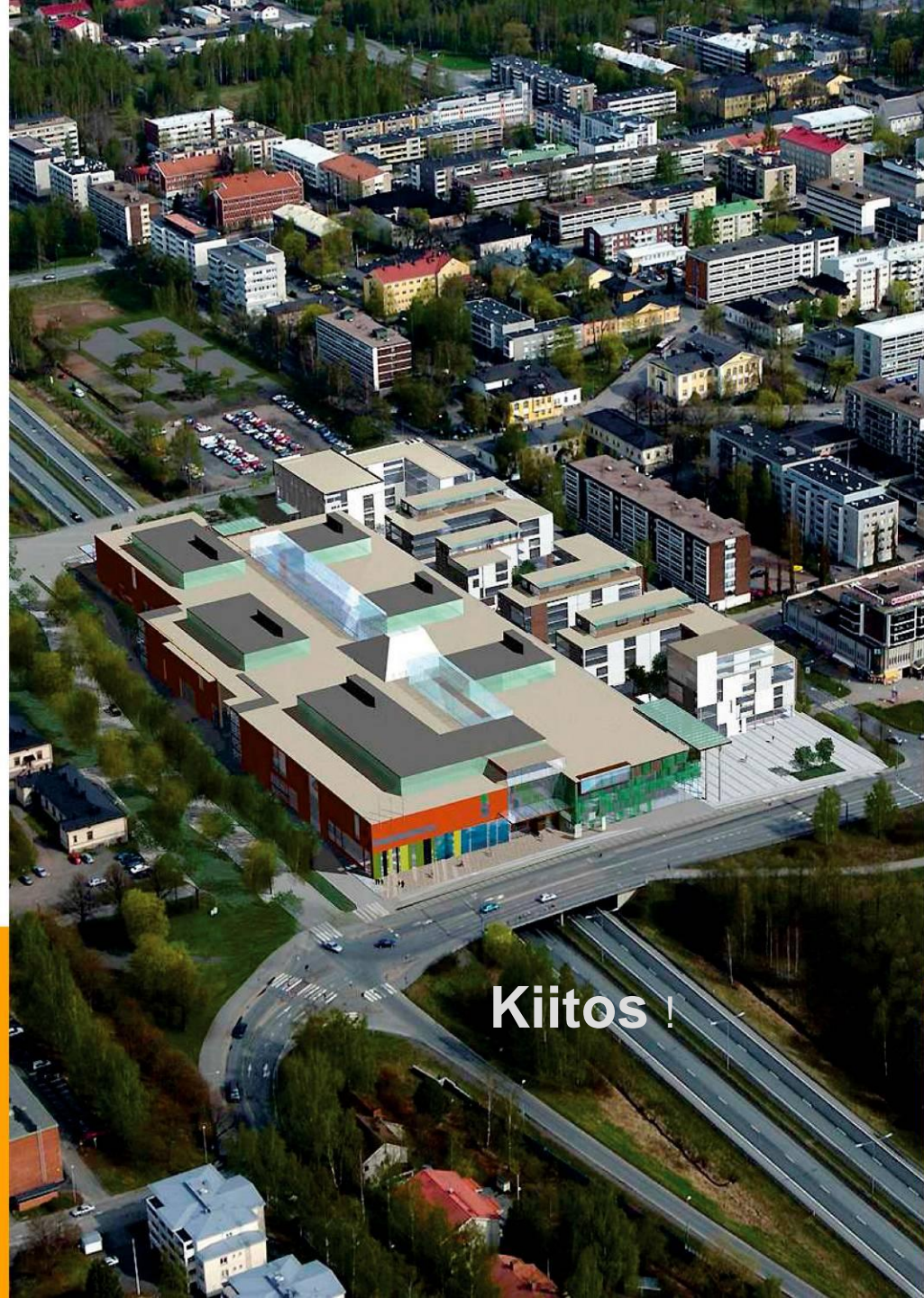
...haasteita....

Palvelutuotanto

- Liiketoiminnallinen toimintatapa, tuotteistus, sopimusohjaus
- Liian ”pieni tila” tilaajan vaateiden ja konserniohjauksen välissä
- Kannusteiden kehittymättömyys

Tulevaisuuden suuntia

- skenaariot:
  - Toimivat markkinat, toimiva kilpailu, halvemmat hinnat, kilpailu laadulla vievät hallitun ulkoistamisen jatkamiseen, jota laajeneva palvelusetelin käyttöönotto ryhdittää
  - Monopoli- tai oligopolimarkkinat, kermankuorinta, osaoptimointi ja yksipuolinen hinnanasetanta johtavat oman tuotannon ylläpitoon tai lisäämiseen - kumppanuussopimukset
  - Kunta ja yksityinen samassa hankintamenettelyssä aina kun se on mahdollista
  - Sopimusohjaus tuo niin selkeitä hyötyjä, että sitä jatketaan ja se kehittyy vs. transaktiokustannukset (sopiminen, valvonta, erimielisyydet yms.) kasvavat sietämättömiksi
- Vahva peruskunta toimii palveluiden rahoittajana ja järjestäjänä vs. palveluiden rahoitusmallit ”ohittavat” peruskunnat (vrt. terveysrahasto, maakunnalliset tilaajaorganisaatiot)
- Laajapohjaisten tilaajien problematiikka

Kiitos !

HÄMEENLINNAN KAUPUNKI